

Groningen 22.03.2021

Ontwerpambitie.

“Architectuur moet interesse opwekken”.

De naamvoering van deze opdracht “ Integraal Kind Centrum” draagt in zichzelf de bouwstenen van het architectonische concept. Het programma bevat een onderwijs- en opvang programma voor kinderen in de leeftijdscategorie van 0 – 13 jaar. Naast dit onderwijsprogramma zal het ontwerp voorzien in een dubbel uitgevoerde gymzaal. Deze gymzalen zijn primair bedoeld voor de kinderen van het voorgenoemde onderwijs- en opvangprogramma en zullen daarnaast gebruikt worden door de kinderen van een elders op te richten onderwijsinstelling.

De onderwijsvleugel zal samen met de sportvleugel, ook buiten de gebruikelijke openingstijden, functioneren als centrum voor de wijk.

De onderwijskundige visie heeft als resultante voor de plattegrondindeling een “free flow” opstelling waarbij stamgroepen, na korte instructiemomenten, in kleinere groepjes gedurende de gehele dag door het gebouw heen, op verschillende plekken, de benodigde informatie zoeken. Daarbij zijn de begrenzingen in de vorm van vaste lokalen zoveel als mogelijk weggelaten. Voor, met name, de jongste leerlingen is daarnaast ook overgang tussen het “binnen” en het “buiten” van belang. Met de introductie van een overgangszone zal voor de allerjongsten een beschermende tussenruimte gecreëerd worden. Het onderwijs kent door de vermenging van de groepen geen echte scheiding tussen onder-, midden- en bovenbouw. In fysiek opzicht is dat verschil zeker aanwezig maar idealiter zou de gehele plattegrond van de school op één niveau gepositioneerd worden zodat er tussen de groepen geen fysieke barrières (trappen en lift) aanwezig zijn. Dat is op de beschikbare locatie niet mogelijk; het programma zal worden verdeeld over twee bouwlagen. Ten behoeve van de onderlinge samenhang wordt tussen de twee bouwlagen centraal een grote, verbindende tribunetrap aangebracht. Het ontwerp is een hedendaagse variatie van het Groningse scholentype (architect J.H.M. Wilhelm) waarbij “gangloze scholen met lokalen met eigen buiteningen en eigen sanitair” de belangrijkste kenmerken zijn.

De visie op het sportdeel is in lijn met de overige sportcomplexen van de gemeente; redelijk traditioneel en optimaal te managen. De twee gymzalen zijn afzonderlijk en gecombineerd goed te gebruiken. Het sportdeel van het complex heeft vanuit het programma een besloten karakter met aan de noord- en westzijde minimale perforaties ten behoeve van de toetreding van daglicht en enig zicht.

Het ontwerp geeft binnen de opzet van één samengesteld gebouw (BKP), uitdrukking aan het diverse programma's.

Beeldkwaliteit, hoofdprincipe, ontwerpambitie.

“Door de publieke functie is de ‘school’ een belangrijke ontmoetingsplek en vormt daarmee het kloppende hart van Groenewei”.

Het beeldkwaliteitsplan omschrijft regelmatig de noodzaak van een transparant gebouw; dit sluit naadloos aan op de eisen vanuit het programma van eisen van het onderwijs. Het type onderwijs vraagt een zeer open plattegrond en bijzonder sterke relaties met het aanliggende buitengebied.

Vooraf de overgangszone juist achter en juist voor de gevel is daarbij erg belangrijk. De expressie van dit gebied is een belangrijk thema in het ontwerp.

Het onderwijsdeel van het gebouw is maximaal transparant; het sportdeel heeft bij de ingangen, de west- en aan de noordgevel enige vorm van transparantie.

Het onderwijsprogramma heeft een sterke zicht- en gebruiksrelatie met groene omgeving en is daarnaast vooral op zonlicht georiënteerd.

Het sportprogramma daartegen heeft vooral behoefte aan gesloten gevels met minimale perforatie.

Het centrum zal primair als toegankelijke eenheid herkenbaar zijn waarbij de hierboven geschetste verschillende eisen de secundaire ontwerpmiddelen zijn.

Hoofdvolume en stedenbouwkundige inpassing.

Het ontwerp bestaat uit een eenvoudig hoofdvolume zonder specifieke bijgebouwen. In het gebouw van ca 70 x 40 x 8 meter is aan de westkant het sportdeel (met een inwendige vrije hoogte van 7 meter) geplaatst en aan de oostkant zijn in dezelfde hoogte 2 onderwijsverdiepingen van elk ca 4 meter opgenomen. Deze keuze voor de plaatsing van de twee programma's binnen het gebouwvolume is ingegeven door de kansen op interactie tussen binnen en buiten op de verschillende plekken (extrovert > onderwijs - plein - groen versus introvert > binnensporten – privacy).

Het hoofdvolume is eenvoudig van opzet (stramienen van 7200/10800 > veelvouden van 3600 mm) en is op 2 plekken visueel verkleind door binnen het hoofdvolume delen te verlagen (berging aan de landschappelijke lijst en entree zone van het sportdeel). De gevel is bij het sportdeel iets teruggelegd.

De kavel, het gebouw, grenst aan de 4 verschillende windstreken aan 4 typologisch sterk verschillende ruimten waarbij oost en zuid een verwantschap tonen en west en noord gelijkenis vertonen.

De zuidgevel is vooral de ontvangstgevel en vanuit het intensief te gebruiken openbare domein het sterkst aanwezig (parkeerplein, superhub). Deze zijde van het gebouw kent door het optillen, het plateau van 40 cm en vervolgens de plastic van de gevelzone en sterke gelaagdheid zoals gevraagd in het BKP.

Vooralsnog is ook de oostgevel nogal aanwezig vanaf de doorgaande wijkontsluitingsweg (Vossenburglaan), het gebouw staat vanuit oostelijke richting in de zichtlijn van deze verkeersader. De tussenliggende Groene Scheg zal in de loop van de tijd volgroeid raken en daarmee zal de zichtbaarheid vanaf de doorgaande weg afnemen. De oostelijke gevel is vooral op het speelplein en het parkachtige gebied georiënteerd.

De westgevel is met enkele, doorgaande daglichtperforaties, gekoppeld aan de dubbele groene zone die de overgang vormt tussen de "maatschappelijke" kavel en de westelijk gelegen woningbouwkavels. De perforaties in de gevel zijn vanwege de functionaliteit hoger in het gevelvlak geplaatst. De kwaliteit van het westelijk gelegen (dorps-?) straatje wordt mede bepaald door het dwarsprofiel dat door de visuele verkleining van het hoofdvolume een aantal hoogtesprongen kent en daardoor een gevarieerd beeld oplevert. Door de setback van ca 10 meter en de plaatsing van het hoofdvolume ca 4.5 meter in oostelijke richting zal direct zonlicht snel op het maaiveld in de straat

vallen. De setback van 5 meter aan de landschappelijke lijst werkt kwaliteit verhogend voor het kruispunt van de fietspaden

De noordgevel is de gevel die vooral het noordelijk gelegen snel fietspad begeleidt. Het frontale zicht op deze gevel, de landschappelijke lijst, is vooral van veraf, de gevel zal voornamelijk “overhoeks” en van dichtbij waargenomen worden vanaf het fietspad. De detaillering van de gevel is afgestemd op het ‘nabije’, het ritme van de gevel is vooral van belang bij beschouwing van het gehele complex vanaf een grotere afstand, vanuit het landschap. Aan westen is deze gevel nagenoeg geheel gesloten met op het verdiepingsniveau, in de terugliggende gevel, een aantal daglicht perforaties. Aan de oostzijde is deze gevel, ten behoeve van de achterliggende onderwijsfunctie, van doorgaande raamperforaties voorzien die in ritme en maatverhouding zijn afgestemd op het totale ontwerpstramien

Het gebouw is als eenheid herkenbaar aan de alom aanwezige zware daklijst en het pregnant aanwezige ontwerpstramien waarbij de west- en de noordgevel vooral besloten zijn gedetailleerd (binnen het ontwerpstramien zijn de perforaties ontworpen) terwijl aan de oost- en de zuidzijde het gebouw zich maximaal opent. Dat ‘openen’ is vormgegeven door het introduceren van de ‘tussenzone’ in de vorm van een colonnade, onder de doorgaande daklijst, die ter plaatse van de groepsruimten een reeks van buitenkabinetten vormt.

Het ‘optillen’ van het gebouw met 400 mm werkt op verschillende schaalniveaus:

Op stedenbouwkundig niveau verbindt de aanwezige plint, in combinatie met de doorgaande, meanderende daklijst, het gebouw tot een geheel waarbinnen de diverse programma’s een genuanceerde eigen gevelinvulling hebben (van maximaal transparant tot maximaal besloten).

Op gebouw niveau geeft de ‘verhevenheid’ het effect van aanwezigheid, pregnantie, trots en worden met name de ingangen met de hellingbanen duidelijker, indrukwekkender. Daarmee worden de secundaire verbindingsdeuren in de kabinetten voor de kinderen ook duidelijk alleen voor die kinderen.

Op groepsruimte niveau werken de buiten kabinetten als verlegde groepsruimte met een eigen bescherming en afbakening. De hoogte van de plint is zo gekozen dat de rand veilig is (valgevaar) maar juist ook gebruikt zal worden als zitelement.

Daarnaast heeft de bouwkundige colonnade een belangrijke bouwfysische betekenis: de maximale hoeveelheid glas (> 80 %) geeft veel (warmte) instraling; deze warmtebelasting wordt voor een groot deel gereduceerd door de schaduwwerking van de elementen die werken als een verticale zonwering. (Met name vanwege die bezonning zijn de groepen voor de allerkleinsten op het zuiden geplaatst.)

Het verkleinde volume volgt de contouren van het stedenbouwkundig plan. Aan de noordzijde staat de gevel op de rooilijn en volgt, begeleidt het fietspad richting Ter Sluis en Lageland. In de ruimte tussen de noordgevel en het openbare domein (het fietspad) worden schooltuintjes en kleine speelplekken voor de peutergroepen (3+) gerealiseerd.

De oostgevel staat binnen het bouwvlak tegen de ‘bestemmingsplangrens’ aan en is georiënteerd op het speelplein, het openbare groen en de zon. Een buitentrap, binnen de diepte van de plint van de gevel, verbindt met name de bovenbouw leerlingen met het aanpalende bovenbouwplein.

De zuidgevel is de pleingevel, de ontvangstgevel met iets excentrisch de hoofdingang van het onderwijsdeel. Deze hoofdingang ligt in het verlengde van het doorgaande voetpad vanuit de superhub en het parkeerplein en wijkt in het strenge ritme van de gevel af door de maatsprong (2x de breedte en dubbel hoog). De ingang van het sportdeel, aan de westelijke kant bestaat uit een iets terugliggende gevel achter de doorgaande luifelijn. In deze ondiepe voorhof is de hoofdingang van het sportdeel geplaatst. Tussen de hoofdingang “Groenewei” rechts en de sportingang “Sport” links is een secundaire toegang voor de allerkleinsten van de kinderdagopvang geplaatst.

Aan de westzijde volgt het gebouw de richting van de rooilijn en is in overleg met de stedenbouwer de gevel (het gebouw) ca 5 meter achter deze rooilijn geplaatst. Het Integraal Kind Centrum ligt daardoor centraler aan het ontsluitingsplein en sluit samen met de Superhub daardoor het plein aan de noord- en zuidkant helder af.

Twee bouwlagen daklijst

Op basis van het onderwijskundige programma zou het gehele schoolprogramma idealiter op de begane grond gehuisvest moeten worden waarbij minimale verschillen tussen de groepsvertrekken de diverse leeftijdscategorieën zouden duiden. De context laat geen één laags gebouw toe (sporten op de verdieping is uitgesloten) en daarom is een compact gebouw in 2 lagen rondom een groot atrium ontworpen. De basis eis geeft echter expliciet aan dat er zowel in de school alsook aan de buitenkant sprake moet zijn van één helder onderwijsgebouw waarbij gelaagdheid ondergeschikt is. Het is in het onderwijsprogramma juist geen wet van Meden en Perzen op welk tijdstip een willekeurige leerling op een bepaalde plek onderwijs ontvangt. De doorgaande meanderende betonnen daklijst (wit) zorgt samen met de betonnen plint, het eenduidige materiaalgebruik en het zichtbare ritme voor een helder gebouw met onderliggend verschillende functies. De afleesbare korrelmaat en de verdiepingshoogte duiden op een gebouw met een faciliterende functie. De hoogte van de achterliggende functies zijn, secundair, afleesbaar in de verschillende gevelvlakken.

Belevingswereld.

Voor de beschrijving van de belevingswereld van kinderen tussen 0 en 13 jaar gebruiken we de motivatie van prof. Dr. H. Heymans. Hij constateert dat voor de interactie tussen kleine en grote mensen het van belang is dat de maatvoering van de omgeving ze samen bindt. Een volwassene in een te kleine ruimte maakt dat ze werken als reuzen ten opzichte van de kinderen en dat werkt afstand vergrotend. “Samen klein” is gunstig voor samenhang en het onderling vertrouwen (als in een religie gebouw). Een vertrouwde omgeving is de basis voor goed onderwijs.

Ingangen aan centrale pleinzone

De twee (semi-) publieke gebouwen aan het voorzieningencluster, met aan de zuidzijde de supermarkt en aan de noordzijde de school, worden centraal ontsloten vanaf het tussenliggende (parkeer-) terrein. Van beide gebouwen zijn de hoofdingangen op dit publieke plein georiënteerd. Het IKC Groenewei heeft naast een duidelijke hoofdingang binnen het onderwijsdeel een ondergeschikte neveningang voor de afdeling kinderopvang. Het sportcomplex is daarnaast ook via een eigen centrale ingang (in een kleine voorhof) in de zuidgevel georiënteerd op de belangrijkste publieke ruimte.

Vluchtwegen en ondergeschikte buitendeuren zijn op een systematische, secundaire wijze in het patroon de gevels opgenomen.

De kavelinrichting.

Het complex wordt ontsloten vanuit het centraal gelegen openbare plein. Dat is voorgenoemd breed omschreven. Voor het gehele gebied, inclusief het openbare domein, heeft LAOS landschapsarchitecten een geïntegreerd plan ontworpen dat verder strekt dan de beschreven kavel. Vanuit het programma van het Integrale Kind Centrum zijn enkele specifieke pleinen benoemd die integraal onderdeel vormen van dat totale plan.

Vanuit de sportfunctie is er geen behoefte aan een buitenruimte, er is geen buitenfunctie dan het faciliteren van een veilige fietsenstalling en een ruime ontvangst rondom de entree voor de (groepen en individuele) sporters.

Het onderwijs- en opvangprogramma kent een specifiek programma voor de pleinen. Voor de allerkleinsten (opvang 0 – 4 jaar) is een afgesloten plein van ca 3 m2 per kind wettelijke verplicht waarbij vooral de buitenruimte van de 0-2-jarigen op de zon georiënteerd moet worden. Voor de onderbouw van de school is een afsluitbaar plein een wens terwijl voor de midden- en vooral de bovenbouw de directe koppeling van het eigen pleindeel aan het openbare groen veel extra kwaliteit geeft. De totale grootte van de schoolpleinen is onderdeel van een bredere discussie. Voorgenoemde pleinen zijn integraal opgenomen in het plan van LAOS waar gemakshalve naar wordt verwezen.

Richten op publieke ruimte, transparant.

Het compacte alzijdige gebouw heeft via de vier gevels verschillende relaties met de directe periferie. Alle gevels zijn ontworpen vanuit het achterliggende programma, een maximale transparantie bij het onderwijsdeel en een bescheiden transparantie bij het sportdeel.

De ‘belangrijkste’ gevel is de zuidgevel die zich met 3 herkenbare ingangen primair richt op de belangrijkste publieke (verblijfs-) ruimte: het ontsluitingsplein dat in de noord-zuidrichting wordt ingeklemd door de school en het voorzieningengebouw (supermarkt en gezondheidscentrum) en in oost-westrichting door openbaar groen wordt begrensd.

Het schooldeel van het gebouw bestaat op oost en zuid uit een terugliggende gevel, glas in aluminium kozijnen, het sportdeel vereist meer privacy en wordt daarom uitgevoerd met een gevel waarin enige perforaties in de noord- en westgevel. Om het publieke karakter van het sportdeel te duiden worden aan de zuidzijde delen de hoofdentree met een voorhof uitgevoerd.

Een maximaal glazen gebouw heeft weinig zicht belemmerende elementen in de gevel maar heeft daarmee ook onmiskenbaar een facilitaire uitstraling zonder enige beschutting, juist in het belangrijke overgangsgebied. De primaire ontwerpeis van geborgen plekken nabij de groepsruimte ingangen is vertaald door het toepassen van een colonnade over twee verdiepingen die zowel de overgangszone markeert, een aantal gebruikskabinetten oplevert alsook de warmtelast in het gebouw significant reduceert. De diepte van de colonnade is afgestemd op het gebruik (de gebruiker achter de glazen gevel), deze ontwerpoplossing loopt parallel aan de randvoorwaarden die zijn gesteld aan directe zoninstraling.

Materialisering, kleur en detaillering.

Het gehele programma is vormgegeven in een geconditioneerd volume van ongeveer 72 x 43 x 8 m1. De vullingen van de gevelvlakken zijn afgestemd op het gebruik direct achter de gevel. De dichte delen bestaan uit steenachtige strips (wit op een HSB wand), het glazen volume en de puien in de gesloten vlakken worden uitgevoerd in doorgaande aluminium kozijnen/vliesgevels. Aan de oost- en westzijde wordt de transparante gevel 'beschermd' door colonnades (witte beton). De diepte van die colonnades is afgestemd op het gebruik als overgangszone en de schaduwwerking van deze bezonde gevels.

Het glas wordt gevat in aluminium kozijnen/vliesgevels in een kleur die zoveel mogelijk wegvalt in het omliggende vlak. In principe zal dat een parelmoer achtige kleur zijn bij de glasruiten (is licht 'brons' richting koper goud). De glazen puien volgen het constructieve ritme, de constructieve maten van kolommen zijn echter niet herkenbaar in het patroon. (de puien staan op afstand van de constructieve elementen)

De betonelementen in het exterieur (de doorgaande dakrand en de omlijsting van het plateau) worden uitgevoerd in licht gestraald witte beton (monster). De kleur wordt verkregen door het toepassen van lichte toeslagstoffen zodat ook op termijn en bij beschadiging de kleur constant zal zijn. Er worden geen kleurpigmenten toegepast.